

A kasza mellől a Nemzeti Színházig

Születésnap i beszélgetés a 75 éves székelyföldi származású Botár Endre színművésszel

Csíkból indult a Magyarországon legtöbbet játszó székely színművész, Botár Endre. Az anyaországban a legnagyobb színészek fogadták játszótársuknak és barátságukba.

– Milyen emlékeket őriz szülőföldjéről?

– Csíkszeredában születtem, de Csíktaplocán, a Forrás utcában laktunk. Születésem után, 1959-ben csatolták a városhoz. Gyönyörű volt a gyermekkorom, mint a hozzám hasonlóknak abban az időben. Dolgoztunk, szórakoztunk, futballoztunk, templomba jártunk – én sokat jártam templomba, hittanórákra, emiatt ki is csaptak az iskolából...

– Ki irányította a színészi hivatás felé?

– Gyermekkorban a színjátszócsoporthal felléptünk ünnepekkor, kosaras bálokon szerepeltünk. Édesapám, Botár Ferenc rendezte a Sári bírót, ebben én játszottam a Gyereket. Sokat szavaltam, énekeltem, táncoltam, és ez később a középiskolában is folytatódott. Az érettségi vizsga után kimentem az Olt mellé kaszálni. Egyszer jött egy szomszédgyerek, és mondta: Endrike, menj le Zsögödbe, mert Kómiés Nagy Lajos, a színművészeti főiskola tanára, és felesége, Tessitóri Nóra dél előtt látott téged az érettségien, és szeretne meghallgatni. Tudták, hogy a színművészetre készülök. Letettem a kaszát, megmosakodtam az Olt vizében, s lementem Zsögödbe szavalni. Kómiés Nagy Lajos azonnal azt mondta: jöjjön el felvételizni.

– Milyenek voltak a vásárhelyi egyetemi évek, hogyan került Nagyváradra?

– A marosvásárhelyi színművészeti egyetemen akkor még családias volt a légkör. Olyan emberek tanítottak bennünket, akik meghatározók voltak emberségben, kultúrában: Kovács György, Csorba András, Tompa Miklós, Harag György, Erdős Irma, Lantos Béla. 120-an felvételiztünk 1964-ben, 15-öt vettek fel, 14-en elvégeztük: Bányai Irén, Botár Endre, Fülöp Ildikó, Higved Imre, Krausz-Kuti István, Krizsovánszki Szidónia, Mihály Pál, Nagy Dezső, Öss Enikő, Széles Anna, Vásárhelyi Katalin, Varga Tibor, Vitályos András, Zsidó Enikő. Híres osztály voltunk. Az Alma Mater az 50 éves évfordulón Aranydiplomával köszöntött bennünket. 1965-ben végeztem, Harag György volt az osztályvezető tanárunk, és mindenkinek mondta, hová szerződjön. Nekem a következőt: menjen Nagyváradra, az egy magának való város. Boldog évek következtek, sok szép szereppel és sikerekkel. A legnagyobb mégis az volt, hogy ott találkoztam Mogyoróssy Évával. Nagy szerelem volt, és 1967-ben elvettem feleségül. Két lányunk született – mos-

tanára már két fiúunokánk is van –, tavaly megültük az aranylakodalmunkat itthon, Taplocán, és újra elvettem „holtomiglan”.

– Milyen elhatározás vezérelte, amikor Magyarországra költözött?

– A feleségem után mentem 1968-ban Magyarországra. Akkor történt a csehszlovákiai beavatkozás, Ceaușescu körbeszaladta az országot, hogy invázió lesz, ezért elvették az útleveleket. Egy román rendőr azonban kilopta az enyémet a miliciáról, és azt mondta, most menjél. Édesanyám a Segítő Mária kegyelmébe ajánlott, édesapám pedig így engedett utamra: „édes fiam, soha ne felejtssd el, hogy ebből a sanyarú sorsú népből származol, amelyik annyit szenvedett és szenved ma is, csak őt szolgálj, mert másképp kivet az Anyaföldre!”

– Mennyire ment könnyedén vagy nehezen a váltás?

– December 1-jén mentem el. 21-én bementem a Nemzeti Színházba, ahol Both Béla igazgató fogadott. Azt kérdezte, mit tud nekem segíteni, december van, ki vannak osztva a szerepek. Hazamentem a feleségemhez. Délután fél egykor hívtak, hogy menjek vizsra, be kell ugranom Az ember tragédiájába aznap este Saint Just és Gábrriel főangyal szerepeibe. Bementem, elhangzott a végző, Sinkovits Imre megfordult, és nézte, ki vagyok. Én soha nem hit-

Táncos komikusként, klasszikusok hősszerelmes- és karakterszerepekben egyaránt láthatott a közönség, de számos mozifilmben, illetve tévésorozatban is játszottam, ugyanakkor szinkronszerepeket is vállaltam. Tulajdonképpen minden szerep a kedvencem.

tem volna, hogy közepes végszót fogok adni egy Sinkovits Imrének. És amikor jöttek a többiek, Bihar Józsi bácsi, Básti Lajos, Kálmán György, álltam megsemmisülve, és csak mondtam a szöveget. Aztán kijött a sötétből Major Tamás, s azt mondta: holnap menjen fel a gazdasági igazgatóhoz, beszéljék meg a fellepti díját. Másnap leszerződöttetek, a következő előadás előtt Sinkovits Imre várt az öltözőben. Azt mondta: lelkem jobbik fele, hát most már tudom, ki vagy, honnan jöttél... Mesélte-tett, kikérdezett, tanácsot adott. Jó magyar ember volt. A Nemzeti Színház után Miskolcra hívtak, aztán a Déryné Színházhoz szerződtem, majd visszakerültem a Nemzetihez.

Botár Endre: életem végéig adósa vagyok szülővárosomnak

– Sokoldalú színésznek tartja a kritika. Milyen szerepkörben érzi magát a leginkább otthonosan?

– Táncos komikusként, klasszikusok hősszerelmes- és karakterszerepekben egyaránt láthatott a közönség, de számos mozifilmben, illetve tévésorozatban is játszottam, ugyanakkor szinkronszerepeket is vállaltam. Tulajdonképpen minden szerep a kedvencem, mert az édes gyermekeim, őket szültem meg, raktam össze. Említsem a Mágna Miskát, amit Váradon kezdtem, majd eljártaszot-

tila Színházban játszom tíz darabban. Hívnak, hála Istennek, és ez boldogság.

– A Nemzetiben együtt játszott többek között Sinkovits Imrével, Bessenyei Ferencel, Agárdi Gáborral, Kállai Ferencel, Váradi Hédivel. Hogyan viszonyultak önhöz?

– Az Isten szeretett, és e nagy emberek, nagy színészek emberi és művészi barátságukba fogadtak.

– Több állami kitüntetés birtokosa. Mit hoznak magukkal a díjak?

– Még nagyobb felelősséget, odaadást, alázatot. A József Attila Színházban létrehozott Józsa Imre-díjat, amelyet a kollégáim szavaztak meg, elsőnek vehettem át. A díj átadásakor azt mondták, az alázat, ahogy én fordulok a színházhoz, legyen irányadó a következő nemzedék számára. Az egyik rendező barátom, kollégám azt mondta: Bandi, neked azért könnyű, mert ha kell, én téged kabarában használlak, ha kell, vigjátékban vagy szomorújátékban.

– Mit jelent önnek a szülőföld?

– A 2004-es népszavazást második Trianonként éltem meg. Elhatároztam, hogy hazatemetkezem. A taplocai temetőben fel is van írva a nevem a sírkőre, alá a jelmondatom, a madáchi gondolat: a hit s a hűség tarthatja fenn népét nemzetünknek. Nekem minden megadatott, jó sorsom volt. Boldog vagyok, köszönöm a Csíksomlyói Szűzanyának, hogy fogta a kezem, irányította lépteimet, édesanyámnak, hogy pártfogásába ajánlott, édesapámnak, aki munkára és szülőföldünk szereteté-

Botár Endre

Csíkszeredában született 1943. május 14-én. 1965-ben végzett a Marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán. 1968-ig a Nagyváradi Állami Színház társulatának tagja volt. 1968-tól él családjával Magyarországon. Megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét, a Szigligeti-díjat, Sík Ferenc-, Aase- és Józsa Imre-díjakat. Csíkszereda díszpolgára 2017-től.

re és a feltétlen, hűséges ragaszkodásra nevelt. Köszönöm feleségemnek, hogy ötven éve velem tart, barátaimnak, Csedő Csabának és Silló Gézának, hogy barátságunk 60 éve töretlen. A rétre menőben vagy amikor az Olt mellett arattunk, nem hittem, hogy egyszer az Országházban a Köztársasági Érdemrendet veszem át. Elindultam a kasza mellől, s a legnagyobbak fogadtak baráti és művészi társuknak. Fiatalok nőttek fel a szemem előtt, és szülővárosom keblére ölelt, mert díszpolgárává fogadott. Életem végéig adósa vagyok szülővárosomnak.

– A szülőföldje nem feledkezett meg önről, tavaly itthon is kitüntették.

– Amikor megkaptam az értesítést, hogy Csíkszereda Pro Urbedíjjal tüntet ki, furcsa érzésem támadt: valaki értem imádkozott. Nincs nagyobb elismerés annál, ha szülőföldje öleli magához gyermekét. Ahogy nagy püspökünk, Márton Áron mondta: „bölcsem közönséges deszkából volt összezárva, amilyen lesz a koporsóm is. De fáját a csíki hegyekből vágták, ahol az őrt álló fenyőerdők koszorúja gyökerével sziklába kapaszkodik, s makacsul állja a viharok tépését; ahol az emberek századok óta küzdenek a mostoha életviszonyokkal, mert tudják, hogy a sötét borulat mögött ott van Isten, s beléje vetik bizalmukat. Innen jöttem, s nem hoztam mást, csak a halálos szerelmet népem és az emberek iránt, s a katolikus hitet, melyet hitvalló és hitükből élő nemzedékek a Csíksomlyói Mária lábainál mélyítettek el, és örökölték át a századok során.” Amikor nemrég itthon jártam, az utcából egy néni így szólt: jaj, Endrike! Hazajöttök! Mondtam: Mancsi néni, tessék tegezni, mint gyermekkoromban! – Édes gyermekem, eltelt az idő, nézze meg, milyen csúf öregasszony lettem, maga milyen szép lett! Itt mindenkiről tudunk mindent! Maga nem sz...ta le a kalapács nyelét, csak a hírünket vitte a világba és megállta a helyét! Látom, hazatemetkezik: jöjjön nyugodtan. Magát nem veti ki az Anyaföldre! Na, szerusz édes gyermekem! Ez a legnagyobb boldogságom, hogy én hazajöhetek bármikor!